

SURUNKALI OBSTRUKTIV O`PKA KASALLIGINI DAVOLASHDA FITOTERAPIYANING SAMARADORLIGI

Xaydarova Dilafruz Kamalovna

*(1-Respublika Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatlik texnikumi
Xirurgiya Reanimatsiya kafedrası o`qituvchisi)*

Mamliyeva Shahlo Maxsudovna.

*(1-Respublika Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatlik texnikumi
Xirurgiya Reanimatsiya kafedrası o`qituvchisi)*

Berdimurodova Ma`mura Ahmadovna

*(1-Respublika Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatlik texnikumi
Hamshiralik ishi kafedrası o`qituvchisi)*

Annotatsiya. Surunkali obstruktiv o`pka kasalligi -bu nafas olishni qiyinlashtiradigan progressiv, hayot uchun xavfli o`pka kasalligi va kasallikning asosiy xavf omillari tamaki chekish, havoning ifloslanishi, chang va ish joyidagi kimyoviy moddalarga ta'sir qilishdir. Tamaki chekish o`rnatilgan xavf omilidir va kasallikning holatlari taxminan 80%— 90% ni tashkil qiladi va faol chekish ham, passiv chekish ham xavflidir, ya'ni tutunli xonada bo'lish kifoya. Tamaki chekuvchilarda nafas qisishi taxminan 40 yoshlarda, chekmaydiganlarda esa 13-15 yil kechroq rivojlanadi. Konchilar, metallurgiya va tsellyuloza-qog'oz sanoati ishchilari, temir yo'lichilar, g'alla va paxtani qayta ishlash bilan shug'ullanadigan ishchilar kasbiy xavfga duchor bo'ladilar va mehnatni muhofaza qilish choralari bilan xavfni sezilarli darajada kamaytirishga erishish mumkin. Ushbu maqola dorivor o'simliklarni SOO`K da qo'llashdagi samaradorligini yoritib beradi.

Kalit so'zlar. Surunkali, tamaki, o`pka, dorivor o'simlik, kasallik, moddalar almashinuvi.

Annotation. Chronic obstructive pulmonary disease is a progressive, life-threatening lung disease that makes breathing difficult, and the main risk factors for the disease are tobacco smoking, air pollution, dust, and exposure to chemicals in the workplace. Smoking is an established risk factor, accounting for approximately 80% to 90% of cases, and active and passive smoking, i.e. being in a smoky room, are equally dangerous. Shortness of breath develops in smokers around 40 years of age, and in non-smokers after 13-15 years. Miners, metallurgical and pulp and paper industry workers, railroad workers, and grain and cotton processing workers are exposed to occupational hazards that can be significantly reduced by occupational safety measures. This article shows the effectiveness of medicinal plants in the use of Chronic obstructive pulmonary.

Keywords. Chronic, tobacco, lung, medicinal plant, disease, metabolism.

Bronxopulmoner tizimning surunkali kasalliklari O‘zbekiston Respublikasida ham, butun dunyoda ham tarqalishi bo‘yicha yetakchi o‘rinlardan birini egallaydi va ularning soni mehnatga layoqatli aholi orasida muttasil ortib bormoqda. JSST ma’lumotlariga ko‘ra, har yili dunyo bo‘ylab 1 millionga yaqin odam dori vositalarini qo‘llash bilan bog‘liq asoratlar tufayli vafot etadi. JSST ma’lumotlariga ko‘ra, dunyo aholisining deyarli 80% sog‘liqni saqlash tashkiloti doirasida asosan o‘simlik preparatlaridan foydalanadi. Sog‘liqni saqlashda dalillarga asoslangan o‘simlik dori vositalaridan foydalanish davolanish darajasini va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Pulmonologiyaning dolzarb muammolaridan biri keng tarqalgan va bemorlarning erta nogironlik va erta o‘limga olib keladigan SOO‘K ning oldini olish va davolashning oqilona usullarini ishlab chiqish va qo‘llashdir. Bunday bemorlarni antibiotiklar bilan yallig‘lanishga qarshi davolashning mavjud usullari kasallikning og‘irligini yanada kuchaytiradi, bunda immunitetning himoya mexanizmlarini susayadi, o‘pkada mikrosirkulyatsiya buzilishining rivojlanishi kelib chiqadi va nafas olishni yomonlashtiradi. Shu bilan birga, dorivor o‘simliklar nafaqat tananing mudofaasini inhibe qilmaydi, balki, aksincha, antibiotiklarga qarshilik ko‘rsata oladigan mikroorganizmlarning ko‘plab shtammlariga qarshi faol va inson immunitetini oshiradi. Tadqiqot maqsadi SOO‘K bilan og‘rigan bemorlarda kompleks terapiyaning bir qismi sifatida dorivor o‘simliklardan foydalanish samaradorligi va portativligini baholash. SOO‘K tashxisi bilan 30 yosh va undan katta yoshdagi erkaklar va ayollar. Dorivor o‘simliklar - zefir o‘ti, oregano o‘ti, timyan o‘ti, kalendula gullari, romashka, qizilmiya ildizi, jenshen, yalpiz barglari, atirgullar kuniga 3 marta 14 kun davomida qaynatmalar va damlamalari shaklida buyuriladi. Bemorlarning shikoyatlari, tarix ma’lumotlari, ob‘ektiv ma’lumotlar, laboratoriya ma’lumotlari (OAC, OAM, biokimyoviy qon testlari - ALT, AST, bilirubin, shakar, xolesterin, kreatinin, karbamid), umumiy balg‘am tahlili, instrumental ma’lumotlar (ko‘krak qafasi x -nur, EKG). Dorivor o‘simliklar bilan davolash samaradorligi asosiy klinik ko‘rinishlarni va laboratoriya tadqiqot usullarini har tomonlama baholashni o‘z ichiga oladi. Davolash jarayonida kasallikning asosiy klinik ko‘rinishlarining ijobiy dinamikasi qayd etilgan. Davolashning 7-kunida yo‘talning susayishi, unumdorligi oshishi, nafas qisilishi, ko‘krak qafasidagi og‘riqlar, terlash kamaydi, bemorlar o‘zlarini yaxsh his qila boshlashdi, uyqu normallashadi. Davolash kursining oxiriga kelib, bemorlarning 80 foizida yo‘tal to‘xtadi, qolganlarida yo‘tal kamdan-kam yoki o‘rtacha darajada qoldi. Auskultatsiya paytida aniqlangan quruq va ho‘l xirillashlar bemorlarning 85 foizida yo‘qolgan, qolganlarida ozgina xirillashlar qoldi. Davolash kursining oxiriga kelib, bemorlarning 100% astenik sindromning yoqolishini qayd etildi. Nonspesifik yallig‘lanish sindromini tahlil qilganda, barcha bemorlarda davolanishning 10-kuniga qadar uning kamayganligini ta’kidlash kerak. Bemorlarning hech biri kam samaradorlikni ko‘rsatmadi yoki yo‘q. Barcha bemorlarda dorivor o‘simliklar bilan

davolashning samaradorligi a'lo darajada edi, ya'ni hech bir bemorda nojo'ya ta'sirlar qayd etilmagan.

Shunday qilib, dorivor o'simliklardan foydalanish SOO'K ni kompleks davolashda samarali va xavfsiz ekanligini ko'rsatadi. Dorivor o'simliklar yo'talni, balg'amni, xirillashlar sonini va bronxo-obstruktiv sindromning zo'raonligini kamaytiradi, balg'am chiqishini yaxshiladi. Ular tinchlantiruvchi ta'sirga ham ega. Ular KOAHni davolash uchun ishlatiladigan boshqa dorilar bilan yaxshi kombinatsiyalandi va samara berdi. Shunday qilib, dorivor o'simliklar SOO'K ning kompleks terapiyasida yallig'lanishga qarshi, ekspektoran, antibakterial va tinchlantiruvchi vositalar sifatida tavsiya etilishi mumkin.